

Kállai Ernő művészettörténeti ösztöndíj év végi beszámoló a 2017. évi munkáról

Paksi Endre Lehel

Pályázatomból a Magyar Népköztársaság mérnök-művész csoportjainak, azaz a MTESZ MIE ISZ, majd a nagyjából hasonló tagösszetételű Kinteam tevékenységére vonatkozó információk összegyűjtésének tervét fogadta el a Kuratórium. E terv megvalósítása 2017-ben egyfelől egy megkésett, ezért lehetetlen, másfelől egy egyre könnyebb információ-hozzáférési helyzetben gördülékenyebb feladatnak tűnik az év végéhez közeledve; valamint sok tekintetben a legjobbkor történt. A téma, a luminokinetikus művészet speciális jellemzői miatt, amelyet e művek efemer mivoltában és gyakorlatilag nem létező dokumentálási gyakorlatában ragadhatunk meg, a feladat a hagyományos műnemekkel foglalkozó tudományterületünkhöz képest jóval nehezebb.

Megkésett, lévén sem Z. Gács György, sem Balogh László, sem Szatmári Béla, sem Herwerth József nincsen már az élők sorában, azonban mind Dargay Lajos, Bodó Károly, Tilless Béla és Varjasi Tibor is elérhetőek voltak, és a kutatást jó szándékkal elősegítették mind interjúkra készen állásukban, mind abban, hogy archívumukba betekintést nyújtottak számomra. Mindez Z. Gács és Herwerth kivételével a szerencsésen föllelt örökösökre is igaznak bizonyult, így mindkét Szatmári fiú, és Balogh Emese is hozzáférést biztosított a hagyatékokhoz, és interjút is adott. Balogh Emese az interjú után nem sokkal elhunyt. Sajnos Herwerth esetében, aki a Kinteamhez kapcsolódott az utolsó években, alig tudtam kinetikus fordulata előtti festészetén túl további információt szerezni, azonban 1978-as Fényoszlopát épségben fölleltem az Országos Kardiológiai Intézet könyvtárában. Z. Gács hagyatékának bizonyos részeit egykori tanítványai, illetve kollégái, Hefter László, Botos Péter, Buczkó György és Bohus Zoltán tájékoztatásai alapján tudtam azonosítani, illetve műveit a MNG-ben, hagyatékának ismeretlen tartalmú részeit pedig a MTA-BK Művészettörténeti Intézetében azonosítani tudtam. (Lebontott művét a Katona József színházban dobozokba csomagolva, fényművészeti installációinak némelyikét dokumentációkban megtaláltam.)

Online elérhető kiadvány-adatbázisokból (leginkább a hungaricana.hu anyagát böngészve), a Műcsarnok könyvtárából, az Artpoolból, a művész archívumokból össze tudtam állítani a két csoport tevékenységének kronológiáját. A csoportok sajátosságának megfelelően – lévén itt nem a szoros együttműködés volt a jellemző, mint a „nyugati” mérnök-művész csoportok esetében – nem lehetett kizárólag a csoportos megjelenésre korlátozni mindezt. A kronológiának az egyes művészek a csoportok megalakulását megelőző, és a tagság esetleges megszűnése utáni eseményei, illetve a tagság főnállásakor zajló egyéni tevékenységei is részét képezik. E **kronológiát** mellékelem a beszámoló anyaghoz nyomtatott és digitális formában. A két olvasót – ami nagy segítséget nyújtott az interjúk bizonytalan közléseinek pontosításához, és így a kronológiát össze tudtam állítani – az **online** és az **offline** elérhető **szöveggyűjteményt**, mivel ezek együttes terjedelme meghaladja a 250 oldalt, csak digitálisan mellékelem.

Ebben a luminokinetizmus tágabb kontextusa tárul föl, az absztrakciót éppen engedékenyebb hangnemben tárgyaló irányított közvélemény. Digitálisan mellékelem továbbá azt a tíz **interjút**, amelyet az élő tagokkal, illetve további érintettekkel fölvettem, lévén ennek terjedelme is több mint 30 oldal; illetve az általam összeállított **bibliográfiát** is.

Mellékelem továbbá elektronikusan és nyomtatott formában a tervek szerint a napokban a december-januári Műértőben megjelenő cikk általam leadott **kéziratát** is, amelyben a kutatási eredmények kis hányadát publikálom, első lépésként a kutatás és a mérnök-művész csoportok tevékenységének elvi kontextusát vázoló. Ebben fölhívást teszek közzé további információ közlésére az általam el nem ért érintettek részére.

Nem mellékelem azonban a hagyatékokban, illetve műtermekben föllelt megmaradt, és döntő hányadában publikálatlan műtárgyak, tervek, vázlatok, dokumentumok jegyzékeit. Dargaynál 65, Tillessnél 90 és Bodónál 180 tételt rögzítettem, illetve a Szatmári fiúknál 120 és 230 tételt (ebből több fénykép diasorozat, tehát egyenként további 12 kép), a Balogh hagyatékban 200-at. E műveket, vázlatokat és dokumentációt dokumentáló fotografikus tételek (összesen 865) rendszerezése, agnoszkálása, digitális utómunkája még nem teljes jelen pillanatban.